

De Vereniging Deltametropool in een nieuwe werkelijkheid

In de Ledenvergadering van 31 mei 2010 stelde de Vereniging Deltametropool de Houtskoolschets Randstad vast (<http://www.deltametropool.nl/nl/ho>). Geconstateerd werd dat er na de crisis in veel opzichten een nieuwe werkelijkheid is ontstaan, die vraagt om een aangepaste ontwikkelingsstrategie voor metropoolvorming. In de Houtskoolschets werden daarvoor bouwstenen ontwikkeld. De nieuwe werkelijkheid maakt ook een nieuwe positiebepaling van de Vereniging zelf nodig. In deze notitie wordt daarvoor een voorstel geschetst.

1. Context

1.1. De nieuwe werkelijkheid

In de Houtskoolschets werd geconstateerd dat er, mede door de financiële en economische crisis, in Nederland een nieuwe werkelijkheid is ontstaan, die zich ruwweg als volgt laat typeren:

- a. China, India, Brazilië e.d. zijn de crisis goed doorgekomen en trekken een steeds groter deel van de industriële wereldproductie naar zich toe; in de Verenigde Staten en West Europa daarentegen zijn de puinhopen nog lang niet opgeruimd.
- b. In Nederland heeft de overheid geen geld meer. De investeringsruimte is de komende 10 jaar al vrijwel geheel belegd.
- c. De marktpartijen die grote ontwikkelingsposities konden innemen zijn verdwenen. Grootschalige niet-overheidsprojecten zijn daarmee vrijwel onuitvoerbaar geworden.
- d. De vraag naar nieuwe (duurdere) woningen is vrijwel weggevallen.
- e. Er zijn geen nieuwe bedrijventerreinen meer nodig. Wel moeten bestaande verouderde bedrijventerreinen worden vernieuwd, en daar ligt nog een grote opgave.
- f. De kantorenmarkt is structureel verzadigd. De vraag die resteert is vervangingsvraag. Er ontstaat een omvangrijke voorraad verouderde leegstaande kantoorgebouwen die om een aanpak vraagt. Dat probleem is niet nieuw, maar de omvang ervan is dat wel.

Daar komt nog bij, dat er ook zonder crisis vier trendmatige ontwikkelingen gaande zijn, die op zichzelf al onze werkelijkheid zullen veranderen:

- g. De verandering in het klimaat zal vroeg of laat ingrijpende gevolgen hebben voor het watersysteem. Dat geldt vooral voor de waterrijke en laaggelegen Randstad.
- h. Er is een energietransitie aanstaande, die zal leiden tot fundamentele wijzigingen in de productie, distributie en consumptie van energie.
- i. Onze economie wordt in toenemende mate een kennis- en informatie-economie: we maken, bewerken en verhandelen steeds meer kennis en informatie - op velerlei gebied. Deze activiteit is veel minder plaatsgebonden dan de klassieke productie van goederen en diensten.
- j. Het demografische verschijnsel krimp is aan de randen van Nederland volop actueel en heeft inmiddels ook de zuidelijke Randstad bereikt.

Een jaar later zijn al deze punten nog onverminderd actueel.

1.2. Een nieuwe ontwikkelingsstrategie

In deze nieuwe werkelijkheid is een nieuwe ruimtelijke ontwikkelingsstrategie nodig. De Houtskoolschets geeft daarvan kort samengevat de volgende elementen aan:

- a. Ontwikkeling moet voortaan plaatsvinden door **organische groei** van onderop.
- b. Dat betekent dat de **vraag** van mensen en organisaties bepalend is – het aanbod-denken is achterhaald.
- c. Ofwel: waarde (van gebouwen, plekken, structuren) moet ontstaan door het **gebruik**. En in tijden van schaarste moet dat vooral zijn: beter gebruik.
- d. Ontwikkeling moet/zal vooral plaatsvinden in en langs **netwerken** – van velerlei aard.
- e. De **knooppunten** binnen en tussen die netwerken zijn dan kansrijk.
- f. Vooruitgang komt door **interactie**, die vooral in die knooppunten plaatsvindt.
- g. Doel is het verbeteren van de **internationale concurrentiepositie**.
- h. **Eendracht maakt macht**, juist als de middelen schaars zijn.

1.3. Een zich ontwikkelende metropool

De internationale economische concurrentie speelt zich in toenemende mate af tussen metropolen en grootstedelijke regio's. Dáár wordt het geld verdiend en dáár liggen de verbindingen met de rest van de wereld. De Randstad staat met 6,6 miljoen inwoners op plaats 38 in de top-50 van groot-stedelijke gebieden, en kan qua kritische massa in dat peloton dus net "meekomen". De Vereniging heeft daarom altijd gepleit voor het versterken van deze "in beginsel reeds aanwezige metropool" (statuten, art. 2).

Ook hier is de werkelijkheid veranderd:

1. De nieuwe visie op de ontwikkelingsstrategie gaat gepaard met een andere manier van kijken en denken. De belangrijkste veranderingen daarin zijn: het denken in netwerken en een andere invulling van het begrip stad.
2. Beide hebben te maken met het feit dat voor interactie fysieke nabijheid en concentratie niet langer noodzakelijke voorwaarden zijn, mits de verbindingen goed zijn. Via die verbindingen kunnen functionele relaties ook 'op afstand' worden onderhouden.
3. Functioneel gezien wordt 'de stad' steeds groter; als fysieke ontmoetingsplaats juist kleiner: het stedelijk netwerk kent in toenemende mate gespecialiseerde clusters, die als knopen in een netwerk functioneren.
4. Metropoolvorming wordt dan gekenmerkt door een ruimtelijke concentratie van functionele clusters in uiteenlopende netwerken. Metropolen worden daarmee policentrisch van karakter.
5. De begrenzing van metropolen kan daarom beter worden uitgedrukt in tijd dan in afstand. Daarmee wordt enerzijds het netwerk van verbindingen leidend en anderzijds de locatie van functionele clusters.
6. Uiteraard vormt de Randstad de kern van het metropolitane netwerk in ons land. Veel zwaartepunten in functionele netwerken bevinden zich immers in de Randstad, maar niet alle. In die zin is de Randstad nog altijd een zinvol concept, maar een discussie over nauwkeurige grenzen is zinloos en ongewenst.
7. Tot het metropolitane netwerk kunnen dus ook plekken **buiten** de Randstad worden gerekend: strategisch gelegen knooppunten binnen 60 minuten isochroon vanaf Schiphol (bijv. Breda met de Fyra) of op belangrijke verbindingssassen met buitenlandse metropoolregio's (KAN), of belangrijke clusters die toegevoegde waarde hebben (Eindhoven, Wageningen).
8. Metropolitane ontwikkeling in de 21^e eeuw heeft niet alleen betrekking op de 'stad' in de klassieke betekenis van het woord. Functioneel gezien is het onderscheid stad en land vrijwel geheel verdwenen. Er is dus eerder sprake van een grote variatie aan dichtheden en van een intensieve verstrengeling van het netwerk van verbindingen, het netwerk van (stedelijke)

knooppunten/ clusters en het blauw-groene netwerk. Deze drie fysiek-ruimtelijke netwerken vormen tezamen het (ruimtelijke) metropolitane netwerk.

Hiermee komt er een scherper onderscheid tussen de begrippen Randstad en Deltametropool, waarbij de Randstad een min of meer ruimtelijk te begrenzen eenheid vormt en de Deltametropool verwijst naar het dynamische metropolitane netwerk dat zich (organisch) ontwikkelt met de Randstad als motor en zwaartepunt.

Dat er binnen die Randstad in toenemende mate sprake is van bestuurlijke samenwerking in metropoolregio's in de Noordvleugel en de Zuidvleugel doet hier niet aan af – in tegendeel.

2. De Vereniging

2.1. Missie

De Vereniging streeft ernaar dat ook deze ruimer opgevatte Deltametropool verder wordt ontwikkeld en versterkt - in het belang van onze internationale concurrentiepositie en de welvaart en het welzijn van de bevolking.

Ze wil dat doen door organisaties, instituties en personen te verenigen die dit streven onderschrijven en de hiervoor gegeven analyse delen. De invalshoek is daarbij nadrukkelijk multifunctioneel: het gaat om organisaties, instituties en personen uit de “blauwe”, de “groene” en de “rode” hoek, alsook de wereld van bestuur en verkeer en vervoer. Daarmee wil de Vereniging in organisatorische zin een netwerk van monofunctionele netwerken zijn: **Hét Metropolitane Netwerk**.

Binnen dit Netwerk wil de Vereniging twee functies vervullen:

- **platform** voor ontmoeting en uitwisseling, waar synergie kan ontstaan;
- **laboratorium** voor het samen ontwikkelen en uitwerken van concepten en ideeën die bijdragen aan de hiervoor geschetste ontwikkelingsstrategie.

De meerwaarde van de Vereniging zit daarbij in haar multifunctionele karakter.

In het verlengde van deze twee functies ligt een derde, namelijk **deelnemen aan het publieke debat**. Als grass root-organisatie wil de Vereniging daaraan haar bijdrage leveren, gevoed door wat op het platform en in het laboratorium leeft.

De Vereniging neemt hiermee afscheid van een functie die ze daarnaast altijd had, namelijk die van een lobbyclub (aanvankelijk van de G4), die zich vooral richtte op het Rijk. Die functie past niet meer bij de rol die het Rijk zichzelf inmiddels heeft toebedeeld.

Hierdoor is het nu mogelijk dat ook de Rijksoverheid toetreedt tot het netwerk van de Vereniging.

2.2. Activiteiten

In het kader van haar missie onderneemt/organiseert de Vereniging een aantal activiteiten waarmee ze een bijdrage wil leveren aan de in 1.2. geschetste ontwikkelingsstrategie. Dat zijn onder meer:

platformfunctie

- **Oplopen (2-4 per jaar)**: inhoudelijk georiënteerde korte bijeenkomsten aan het eind van de middag/begin van de avond, bij voorkeur over een actueel onderwerp.
- **Conferenties en Ledenvergaderingen (1-2 per jaar)**: tijdens een middagbijeenkomst wordt een bepaald onderwerp gepresenteerd en uitgediept, meestal in combinatie met het afhandelen van huishoudelijke zaken.
- **AB-vergaderingen (1-2 per jaar)**: een diner met een interessante spreker, vooral bedoeld als netwerkgelegenheid voor topmensen van de grotere institutionele leden/sponsors.

- **HollandBlad (1-2 per jaar):** opiniërende en informatieve artikelen, per nummer geclusterd rond een thema.
- **Private Picks:** de inmiddels zeer populaire 14-daagse digitale nieuwsbrief waarin interessante bijeenkomsten, gebeurtenissen of publicaties worden gesignaleerd, meestal met links naar de originele documenten e.d.

laboratoriumfunctie

- **Sprintstad:** een samen met vele partners stapsgewijs ontwikkeld serious game dat het verband tussen bereikbaarheid en stedelijke ontwikkeling rond stations inzichtelijk en bediscussieerbaar maakt.
- **Bereikbaarheid in Crisistijd:** een vlugschrift dat inmiddels tot een serieus project is uitgegroeid. Samen met I&M.
- **Interactiemilieus:** Een onderzoek naar de ontwikkeling van grootschalige stedelijke en economische programma's. Samen met TU Delft, Gemeente Amsterdam e.a.
- **Denktank organische groei:** in klein gezelschap wordt nagedacht over wat organische stedelijke groei eigenlijk moet inhouden. Daarbij is de invalshoek: leren van het verleden, want steden zijn altijd organisch gegroeid, zo ongeveer tot de eerste wereldoorlog, toen de planmatige grootschaligheid ervoor in de plaats kwam.
- **Waterbaan:** een in ontwikkeling zijnde project, uit te voeren samen met leden uit de blauw-groene sfeer.

De Vereniging streeft er bij de onderwerpkeuze naar dat de verschillende “disciplines” op evenwichtige wijze aan de orde komen. Juist dat doet recht aan haar multifunctionele karakter. In portefeuille zijn thans onderwerpen zoals: decentralisatie, nieuwe Structuurvisie Ruime en Milieu, samenwerking mainports, kennisintensieve economische ontwikkeling, samenwerking universiteiten, voedselproductie en energietransitie.

De Vereniging beschikt inmiddels over een zeer uitgebreid digitaal adressenbestand van persoonlijke leden, functionarissen binnen de institutionele leden, vakmatige relaties en belangstellenden. In het organiseren en ordenen daarvan is veel geïnvesteerd, met als resultaat dat algemene of groepsgerichte mailings binnen een ommezen kunnen worden georganiseerd.

2.3. Middelen

De Vereniging heeft thans ca 80 persoonlijke leden die een contributie van 50 euro per jaar betalen (studenten half geld). Het streven is om door gerichte acties dit aantal op te voeren tot ca. 1000. Ook dan is echter de contributie-opbrengst volstrekt onvoldoende om de kosten van het bescheiden apparaat (ca. 3 ton per jaar) te dekken. Daarvoor is de Vereniging derhalve afhankelijk van haar insitutionele leden – die men ook als sponsors kan zien (zie bijlage). Het werven van meer insitutionele leden is noodzakelijk voor een solide financiële basis, en is dan ook een onderwerp van voortdurende aandacht.

Daarnaast kunnen voor concrete projecten ad hoc bijdragen van leden en/of van derden worden verkregen. Dat lukt steeds beter, maar het kost veel tijd en energie. Gezien de onzekerheid over het resultaat daarvan is de bedoelde solide financiële basis noodzakelijk. De investeringen in projecten kunnen dan aan de te ontvangen externe bijdragen worden gerelateerd.

Ledenoverzicht institutioneel

Institutionele leden

1. ABN AMRO
2. Akro Consult
3. AM
4. ANWB
5. APPM
6. Ballast Nedam Ontwikkelingsmaatschappij BV
7. Boer & Croon – Ruimtelijke Investerings BV
8. Bouwfonds Ontwikkeling
9. Connexion
10. Gemeente Amsterdam
11. Gemeente Delft
12. Gemeente Den Haag
13. Gemeente Leiden
14. Gemeente Utrecht
15. Goudappel Coffeng
16. Hoogheemraadschap AGV
17. Milieufederatie Randstad
18. Movares
19. NPC
20. Observatorium
21. ProRail
22. Provincie Flevoland
23. Provincie Zuid-Holland
24. Staatsbosbeheer
25. Stadsregio Arnhem Nijmegen
26. Staedion
27. Stipo
28. Vereniging Natuurmonumenten
29. Vestia Groep
30. VNO-NCW West
31. VU – Vrije Universiteit Amsterdam
32. Waterschap Hollandse Delta
33. Woningbouwcorporatie Stadgenoot
34. Woonstichting De Key
35. Ymere

Particuliere leden

Behalve voor institutionele leden staat het lidmaatschap van de Vereniging Deltametropool sinds januari 2008 ook open voor particulieren. Inmiddels zijn er ongeveer tachtig particuliere leden.

Organisatie Vereniging Deltametropool

Algemeen Bestuur

dhr. G. Anderiesen	Woningbouwcorporatie Stadgenoot (directeur)
dhr. J. De Bondt	AGV (dijkgraaf)
drs. Sjarel Ex	Boijmans van Beuningen (directeur)
ir. J.J. De Graeff	Natuurmonumenten (algemeen directeur)
dhr. R. Klawer	VNO-NCW West (voorzitter)
ir. P.E.M. Buck *	ProRail (directeur)
dhr. J.F. Koen	Gemeente Capelle aan den IJssel (burgemeester)
drs. W.M.K. Krzeszewski	Woningcorporatie Staedion (algemeen directeur)
mr. C.G.J.W. Martens (directeur)	Ballast Nedam Ontwikkelingsmaatschappij
drs. J.J. Modder *	Stadsregio Arnhem Nijmegen (voorzitter CvB)
dr. S.J. Noorda	VSNU (voorzitter)
drs. J.M. Norder ^	Gemeente Den Haag (wethouder)
dhr. M. van Poelgeest	Gemeente Amsterdam (wethouder)
drs. R.M. Smit	Vrije Universiteit Amsterdam (voorzitter CvB)
drs. E.Th.P. Staal	Vestia (algemeen directeur)
ir. K. Strijbis	Movares (directeur)
ing. M.C. Vader *	NPC (directeur)
dhr. L. Verbeek *	Provincie Flevoland (Commissaris van de Koningin)
drs. ing. R. Vollebregt	AM Vastgoed (directievoorzitter)
mr. G.H.N.L. van Woerkom	ANWB (hoofddirecteur)

Dagelijks Bestuur

drs. D.B. Stadig	<i>voorzitter</i>
drs. H.J. Hamer	<i>secretaris-penningmeester</i>
drs. C.B. van Boven	MAB Development (directeur)
ir. P.H.R. Langeweg	zelfstandig adviseur
drs. H.S.H. Mooren	VNO-NCW/West (directeur)
ir. E. Briët	Milieufederaties Randstad (directeur)
mw. M.C. Junius *	Gemeente Delft (wethouder)

* = voordracht eerstkomende algemene ledenvergadering

^ = tot 1 januari 2012

Agentschap

Paul Gerretsen	agent
Yvonne Rijpers	coördinator
David Dooghe	ontwerper/onderzoeker
Merten Nefs	ontwerper/onderzoeker
Ronald Aarts	communicatiemedewerker